

Hordaland fylkeskommune

► Kulturminnedokumentasjon Laksevåg videregående skole

Oppdragsnr.: 5156444 Dokumentnr.: 01 Versjon: 02 Dato: 2019-05-09

Oppdragsgiver: Hordaland fylkeskommune
Oppdragsgivers kontaktperson: Merete Hauge
Rådgiver: Norconsult AS, Valkendorfsgate 6. NO – 5012 Bergen
Oppdragsleder: Dan Lysne
Fagansvarlig: Siri Sandtorv Heimark
Andre nøkkelpersoner: Anne Jenny Bergseth

02	2019-05-09	Kulturminnedokumentasjon Laksevåg vgs - endelig rapport	Siri Sandtorv Heimark	Anne Jenny Bergseth	Endre Ljones
01	2019-01-31	Kulturminnedokumentasjon Laksevåg vgs - utkast	Siri Sandtorv Heimark	Anne Jenny Bergseth	
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult AS. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

► Innhold

1	Innledning	8
2	Sammendrag	9
3	Vernestatus – sentrale begreper	10
4	Områdets historie og områdebeskrivelse	11
5	Bygningene	12
5.1	A-Bygget	12
5.1.1	<i>Realia</i>	13
5.1.2	<i>Bygningshistorie</i>	13
5.1.3	<i>Bygningsbeskrivelse</i>	13
5.2	B-Bygget	26
5.2.1	<i>Realia</i>	27
5.2.2	<i>Bygningshistorie</i>	27
5.2.3	<i>Bygningsbeskrivelse</i>	29
6	Verneverdier og anbefalinger	45
6.1	Objektens forhold til omgivelsene:	45
6.2	Vurdering/vekting av verneverdi:	45
6.2.1	<i>A-bygget:</i>	46
6.2.2	<i>B-Bygget:</i>	46
7	Kilder	47

1 Innledning

Norconsult AS har på vegne av Hordaland fylkeskommune utført en kulturminnedokumentasjon av Laksevåg videregående skole i forbindelse med utarbeidelse av en mulighetsstudie. Anlegget består av to bygninger, herunder A-bygget og B-bygget.

Bestillingen er en enkel rapport som skal danne et bilde av de kulturhistoriske verdiene knyttet til den enkelte bygning og skal legges til grunn i videre planlegging og gjennomføring av tiltak. Verdisetting vil bli knyttet til den kulturhistoriske verdien og ikke begrepet verneverdi. Vurderingen om et objekt er verneverdig er opp til forvaltningen å avgjøre og må vurderes ut fra en rekke ulike forhold.

Rapporten er ikke uttømmende for de enkelte bygningene. Kunnskapsgrunnlag for vurderingene er basert på tilgjengelige digitale kilder, historisk og lokalhistorisk litteratur, Bergen kommunes digitale kartløsning, samt 2 befaringer (16.11.18 og 17.12.18). En del fotomateriale er tatt med i rapporten som illustrasjoner. En grundigere analyse vil være nødvendig dersom det skal gjøres omfattende tiltak på bygningene.

Det gjøres oppmerksom på at Hordaland fylkeskommune arbeider med å digitalisere originaltegninger av bygningene. Disse vil kunne knyttes til rapporten i ettertid.

2 Sammendrag

Laksevåg videregående skole er en fylkeskommunal videregående skole i Gravdal i Laksevåg bydel i Bergen. Tidligere Laksevåg gymnas (heretter kalt A – bygget) og Laksevåg yrkesskole (kalt B – bygget) ble slått sammen til Laksevåg videregående skole i 2003. Bygningene ligger på hver sin side av adkomstveien (Gravdalsrinden). Skolebyggene ligger fritt og åpent til på et høydedrag.

Figur 1: Laksevåg videregående skole. Foto Googlemaps.

Bygg A er tegnet av arkitekt Fredrik Theodor Olsen og oppført i 1965, eksteriør og interiør er godt bevart. Bygg B er tegnet av arkitekt Kjartan Seim og oppført i 1976. I begge byggene er mye av den opprinnelige rominndelingen intakt samt gulvoverflater, listverk, rekkverk, lamper og andre interiørdetaljer. Bygningene har ikke noe formelt vern, men har gode kvaliteter med arkitektonisk og arkitekturhistorisk verdi som godt bevarte og karakteristiske eksempler på skolearkitektur på 1960- og -70 tallet.

3 Vernestatus – sentrale begreper

Verneverdig: At en bygning er verneverdig betyr at den er verdt å verne/bevaringsverdig/verdt å ta vare på fordi det har kulturhistorisk, arkitektonisk eller en annen type verdi. At bygningen er verneverdig innebærer likevel ikke at den har en juridisk vernestatus.

Vernet: Når en bygning er vernet, har den en formell vernestatus og kan ikke uten videre rives eller endres. En vernet bygning kan enten være regulert til spesialområde bevaring/hensynssone i en kommunal reguleringsplan eller fredet etter kulturminneloven. Noen bruker vern/vernet bare om det reguleringsmessige vernet og ikke om fredning, men «vernet» er egentlig en samlebetegnelse.

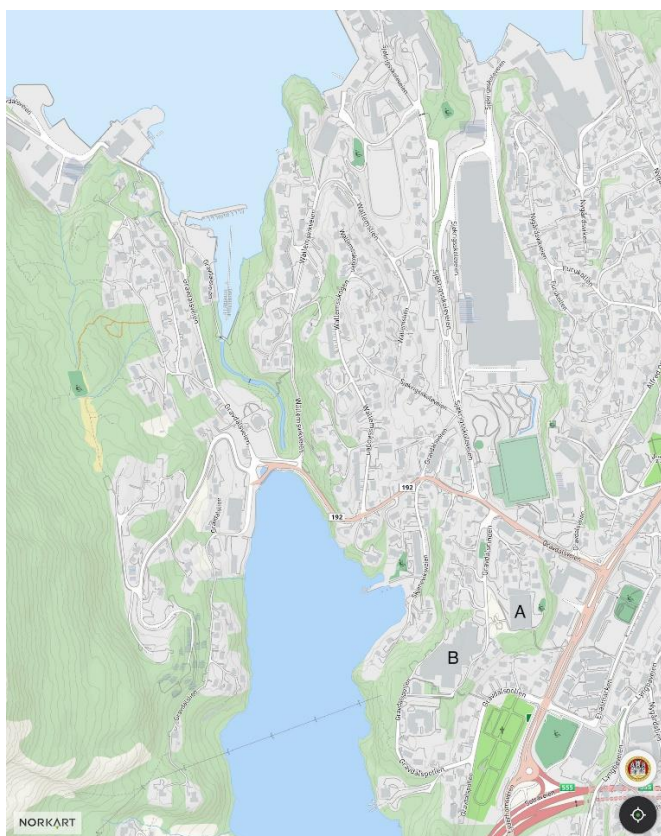
Fredet: Ordene fredet og vernet brukes ofte om hverandre, men fredet brukes oftest om – og bør forbeholdes for – kulturminner som er fredet etter kulturminnevernets egen særlov, kulturminneloven. Kulturminner kan være automatisk fredet i kraft av sin alder (fornminner fra før 1537, stående bygninger fra før 1650 samt sunkne skip og samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre). Yngre kulturminner kan vedtaksfredes av Riksantikvaren. Dette krever en høringsprosess og et vedtak. Hvis et kulturminne av nasjonal verdi er truet, kan Riksantikvaren eller fylkeskommunen gå til midlertidig fredning mens fredningsaken utarbeides.

SEFRAK: SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminner i Norge) er et nasjonalt bygningsregister. Registeret skulle inneholde alle bygninger i Norge bygd før 1900. Mange steder er bygningene også evaluert med tanke på verneverdi. Registeret ble hovedsakelig utarbeidet mellom 1970- og 1990-tallet, men det ble aldri komplett, og noen steder pågår fremdeles registreringer.

4 Områdets historie og områdebeskrivelse

Laksevåg videregående skole ligger i Gravdal i Laksevåg bydel i Bergen kommune, og en del av det som ofte kalles Ytre Laksevåg. Laksevåg er en bydel med rik historie og sterk identitet. Store deler av boligbebyggelsen på Laksevåg vokste frem og spredde seg som resultat av industrien som etablerte seg fra midten av 1800-tallet. I kulturminnegrunnlag – strategisk planprogram for Laksevåg kan vi lese at «før andre halvdel av 1800-tallet var Gravdalsområdet spredt bebygget, med enkelte husmannsplasser og konsentrasjoner av mindre bygningsmiljøer». Videre står det at fra slutten av 1800-tallet bygget folk fra byen påkostede villaer her og at deler av dette ble ødelagt under krigen, men noe er bevart. I dag preges området av konsentrert småhusbebyggelse samt blokkbebyggelse. (Ref. Kulturminnegrunnlag – strategisk planprogram for Laksevåg, Byantikvaren Bergen kommune 2017).

Gravdal ligger mellom Gravdalsvannet i sør og Byfjorden i nord, og vest for Nygård. Gravdal ligger ved Lyderhornes østside. Hovedveier i området er Gravdalsveien, Wallemviksveien og Sjøkrigsskoleveien.

Figur 2: Oversiktskart – Gravdal. Foto Norkart

Ellers i Gravdal finner vi kjente steder som Kvarven fort, Sjøkrigsskolen og Kommandantboligen som er et tidligere lyststed (Gravdalsveien 155). Laksevåg var egen kommune frem til innlemmelsen i Bergen i 1972.

5 Bygningene

5.1 A-Bygget

Figur 3: A-bygget. Fasade mot vest. Foto Norconsult 2018.

Figur 4: Til venstre oversiktskart, A-bygget midt i bildet. B-bygget til venstre. (Geodata AS). Til høyre, eiendomskart. Bergen kommune.

5.1.1 Realia

Byggeår:	1965
Adresse:	Gravdalsrinden 47
Gnr/Bnr:	Gnr 149 bnr 31
Eier og forvalter:	Hordaland fylkeskommune
Dagens bruk:	Skole
Planstatus/ID	Eiendommen inngår i reguleringsplan fra 1964 arealplan-ID 4027000 I kommuneplanens arealdel 2018 for Bergen kommune er området angitt som sone 3, ytre forettingssone

5.1.2 Bygningshistorie

Laksevåg gymnas er tegnet av arkitekt Fredrik Theodor Olsen som også har tegnet blant annet 1960-talls anlegget knyttet til Høyskolen Stord/Haugesund, Rommetveit, en omfattende utviding som gikk over flere år fra 1962-1968. Anlegget på Rommetveit og Laksevåg gymnas fremstår som gode eksempler på skolearkitektur fra 1960-tallet. Byggene vitner om arkitektens gode grep om form, rytme, komposisjon og materialbruk.

Andre skolebygg tegnet av Fr. Theodor Olsen er blant annet Lyderhorn skole (1970) og Holen skole (barneskole fra 1959 og gymnastikkbygg fra 1966).

I Bergen byleksikon fremgår det at Laksevåg gymnas ble opprettet i 1954 som Laksevåg kommunale realskole i Kringsjåveien 94, i den gjenreiste skolebygningen til Holen skole, som ble bombet i 1944. Realskolen ble nedlagt i 1970. Gymnasundervisningen startet i 1964 og flyttet til nåværende bygning i 1965. Bergens Tidende kalte bygget «et prektig gymnas» og la til at «noen vil si at skolen er i flotteste laget». Scenen ble beskrevet som «et kapittel for seg» med en flate på 140 m². Folk fra DNS sa at «Det man kan spille på Engen, det kan teatret også spille i gymnaset på Nygård.» Og i 1969 spilte DNS «Alice i underverdenen» på denne scenen. Senere har også Carte Blanche spilt her. Den moderne skolen hadde også flere finesser som hustelefon i alle klasserom, og opplegg for TV i biblioteket siden man tok sikte på fremtidens skole-fjernsyn.

5.1.3 Bygningsbeskrivelse

Skoleanlegget består av et hovedvolum i 3 etasjer, herunder underetasje med dagens hovedinngang, 1. etasje med Aula og 2. etasje med galleri. Bygningen ble tatt i bruk i 1965. Stilmessig er bygget tidstypisk 1960 – talls «monumentalbygg» med bærende elementer i betong og ikke-bærende-, påhengte fasadeelementer også kalt «Curtain Wall». Skolen er plassert i et skrånende terreng og omkranses av villabebyggelse samt blokkbebyggelse. God terrengtilpasning er vektlagt.

5.1.3.1 Konstruksjon

Bygningen er oppført som en tre etasjers murbygning med blindkjeller under deler av bygget. Mot vest er alle tre etasjene synlige, mot nord og øst får vi mer inntrykk av et toetasjes bygg med en (delvis) utgravd underetasje med kjeller. Rundt hele bygget krager de 2 øvrige etasjene litt ut over kjelleretasjen.

Bygget har flatt tak med inntrukket lett valmet lyskasse. Tak er belagt med takpapp. Denne antas å være original. Grunnmur og yttervegger er i pusset betong. Yttervegger er hvitmalt med vindusbrystning i mørkt platemateriale. Grunnmur er gråmalt. Alle bærende konstruksjoner, vegger og etasjeskiller antas å være av betong.

WC-anlegg og tilknyttet leskur skiller seg ut og er i trepanel med smale vindusbånd langs to av fasadene samt flatt tak.

Dokumentasjonen er basert på visuelle registreringer ved befaring, og det gjøres ikke nærmere rede for konstruksjonene.

5.1.3.2 Fasader

Skolebygget har karakteristiske fasader med repeterende bruk av vinduer og brystninger i rastergrid. Pilastrer i hvit betong og brystningsfelt med mørk brune platepaneler gir en effektiv kontrast. Brystningsfeltene er bredere i mellometasjen enn i under- og overkant av vindu i 1. og 2. etasje. Underetasje/kjeller har vinduer som er inntrukket i muren. Bygget avsluttes øverst med en bred, sammenhengende gesimskasse som stikker litt ut fra vegglivet.

Noen av fasadene avsluttes til hver side med en sammenhengende veggflate som har rutemønster i betongflaten, eksempel sørfasaden.

Ut fra det vi kjenner til er vinduene og platepanelet i vest-, øst- og nordfasaden originale. I sørfasaden er begge deler skiftet ut, men med lignende karakter og samme materialbruk.

Fasadene mot nord skiller seg ut med WC-anlegg og leskur i tilknytning til opprinnelig inngangsparti, plassert ett nivå opp. Leskuret antas å ha vært åpent i begge ender. Trepanel i gesimskasse ser ut til å være skiftet ut. Vinduene i WC-anleggets betongvegg er originale.

Byggets tre inngangspartier er av litt ulik karakter. Dagens hovedinngang vender ut mot plassen i vest og er inntrukket med en tynn baldakin i betong som springer ut av fasaden. Den originale inngangsdøren i teak og glass er skiftet ut med en moderne aluminiumsdør. I sør er inngangsdøren plassert i vegglivet og innrammes av en kraftig baldakin kledd med platepanel tilsvarende vindusbrystningen. Panelplatene er skiftet ut med nye, ellers er utformingen som opprinnelig: teakdør med glassfelt og sparkerist i stål. Inngangspartiet i nord har også beholdt opprinnelig utforming med dobbel teakdør med glass og faste glassfelt på sidene og over, samt en bred betongtrapp med skifer. Vinduene tilknyttet inngangspartiet er også i teak. Disse har en annen konstruksjon enn byggets øvrige vinduer som er av aluminium.

Figur 5: Fasade mot øst. Foto Norconsult 2018.

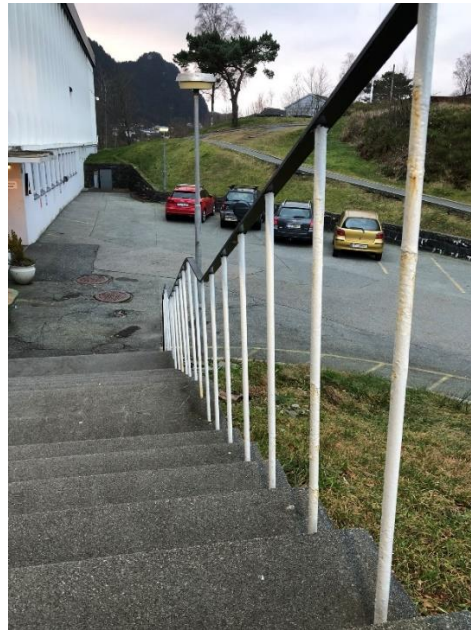
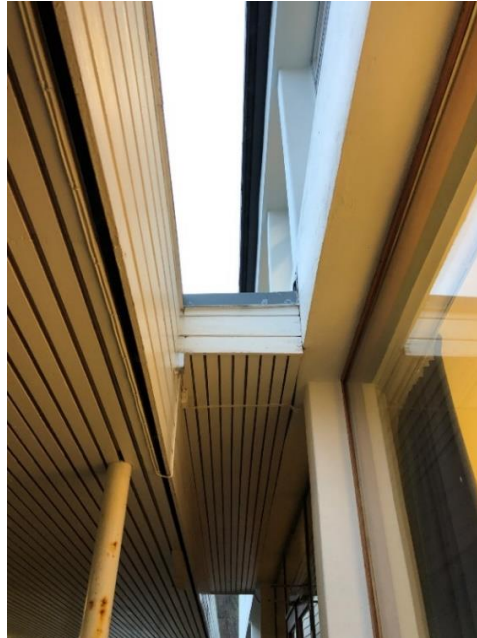

Figur 6: Fasade i sør som viser nye vinduer og platepanel samt rutemønster i betong. Foto Norconsult 2018.

Figur 7: Flyfoto viser nordfasaden med WC-anlegg og tilknyttet leskur. Foto Googlemap.

Figur 8: Øverst til venstre: Opprinnelig hovedinngang med trapp. Høyre: Fasade mot nord og sammenkobling mellom leskur og fasade. Nederst til høyre: WC- anlegg til høyre i bildet og trapp ned til bakkenivå til venstre i bildet. Foto Norconsult 2018.

Figur 9: Nyere inngangsparti mot vest, sett innenfra. Inngangsparti i sør med original teakdør med baldakin. Foto Norconsult 2018.

Figur 10: Inngangsparti i nord med original teakdør, opprinnelig hovedinngang. Foto Norconsult 2018.

5.1.3.3 Interiør/planløsning

Hovedgrep i planløsning: Underetasje/kjeller består av kjellerrom, hall, bibliotek (opprinnelig garderobe for publikum) og grupperom/arbeidsrom. Trapp til venstre for hovedinngang fører opp til aulaen i 1.etasje. Aulaen omringes av ulike undervisningsrom, kontorer, lærer-rom, garderobe for lærere osv. Aulaen rommer også en scene. Til siden for scene er dør og gang som leder til sekundærutgang i sør. I motsatt ende er det dobbel trapp som fører opp til galleriet/balkong og ned til kjellerrom.

2.etasje omkranses av galleri/balkong med undervisningsrom og trapperom som fører til sekundærutgang mot sør.

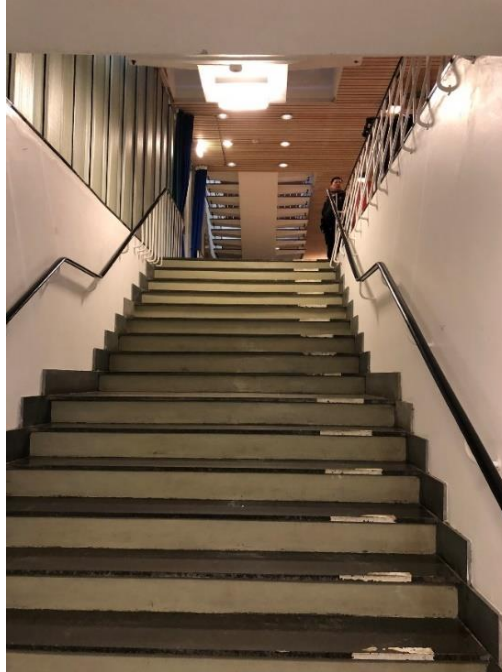
Foruten ombygging av underetasje/kjeller samt at deler av den opprinnelige hovedinngangen med elevgarderobe i 1.etasje, er omgjort til fysikksal, sammenslåing av noen klasserom og installering av heis i Aulaen, er det gjort lite endringer i opprinnelig planløsning.

Den mest særpregede delen av interiøret er Aulaen, som kan beskrives som et stort representativt rom med svært gode kvaliteter i både materialbruk og arkitektonisk formspråk. Rommet har overlys/vindusbånd rundt alle fire veggene og nedsenket himling med original lyssetting og originale avtrekk for ventilasjon med tidstypisk utforming. Himling er kledd med akustiske plater i str.60x60. Originale pendellamper i taket over balkong i nord samt originale vegglamper i 1.etasje. Gulvet i aulaen har beholdt original linoleum i en gulaktig farge og teglsteinsvegger med originale dører både i 1. og 2. etasje. Scenevegg er kledd med trysilpanel som er original. Vegg som løper langs trapp fra 1. til 2.etasje er kledd med originalt profilitt bauglass. Rekkverk i samtlige trappeløp og rundt galleri i 2.etasje er originalt og består av spiler i stål (3/4 dels komprimert akslingsstål) med håndlist i sort formplast. Originale dører inn til aula er utformet med treprofiler i teak og dørblad i glass. Øvrige dører inn til blant annet undervisningsrom, kjøkken og arbeidsrom er tette eikelaminerte (kanskje gabonlaminerte) dører med lakkert overflate. Selv om det er gjort noen oppgraderinger i enkelte rom er det like fullt flere av klasserommene, lærerrommet, rektors kontor og garderobes som har beholdt deler av sitt originale interiør i veggoverflater, gulvbelegg, vinduskarmer, krittavler m.m. Veggoverflater i samtlige rom er utført i hvitmalt mur og plater. Både rektors kontor og lærernes pauserom har fondvegg i lakkert trepanel. Gulvbelegg i klasserom og korridorer er i linoleum blant annet i blå, gul- eller grønnspettet farge.

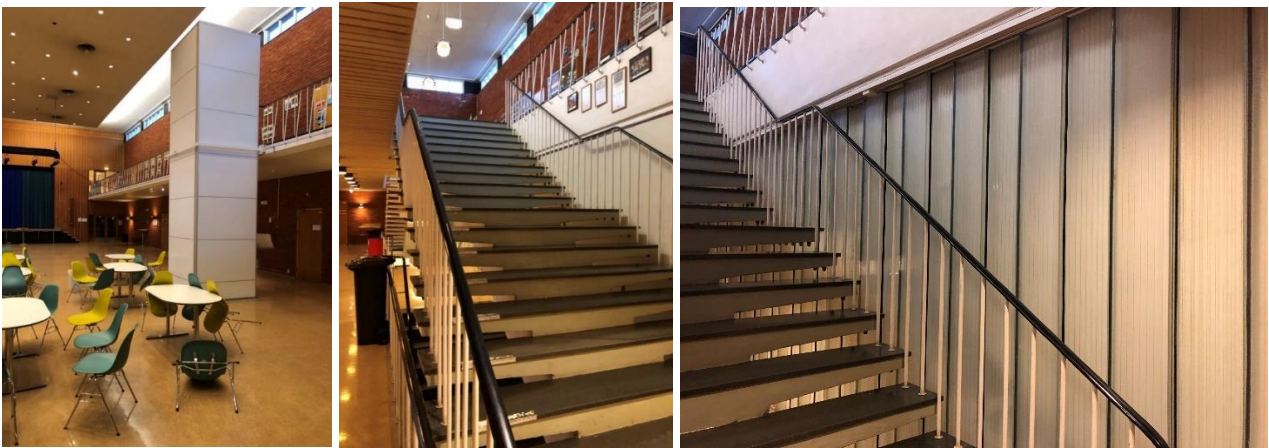

Figur 11: Aula med trappeløp og galleri samt opprinnelig hovedinngang fra nord. Heis ble montert en gang ved en utbedring av skolen i 1992. Foto Norconsult 2018.

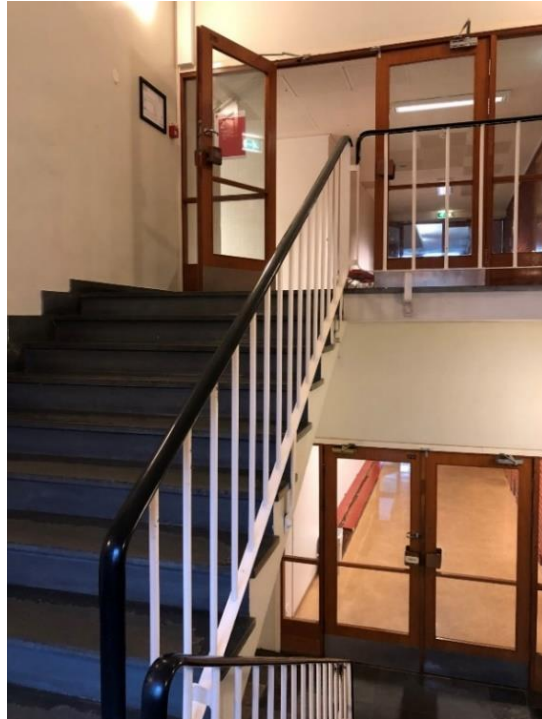

Figur 12: Original dør og trapp som fører fra underetasje/kjeller til 1.etasje og Aula. Foto Norconsult 2018.

Figur 13: Heis installert i 1992. Trapp til galleri/balkong. Foto Norconsult 2018.

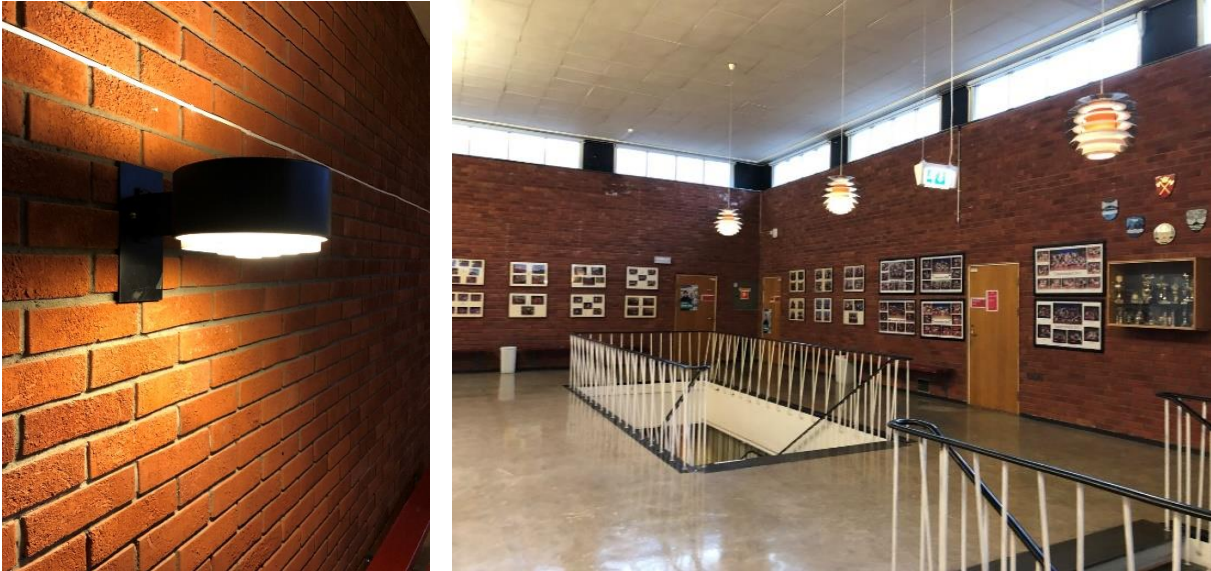

Figur 14: Trappeløp, sekundæringgang sør. Foto Norconsult 2018.

Figur 15: Interiør klasserom. Vektorkasse og vinduspost med originale overflater. Gulvbelegg originalt. Bildet lengst til høyre fra inngangsparti 1.etasje, i nord. Foto Norconsult 2018.

Figur 16: Originale pendel- og veggglamper i Aula. Foto Norconsult 2018.

Figur 17: Himling i Aula med innfelt belysning. Original. Scene med fondvegg i Trysilpanel, original. Foto Norconsult 2018.

Figur 18: Detaljer fra interiør i klasserom, pauserom, kontor samt detalj av vinduer og dører. Original. Foto Norconsult 2018.

5.1.3.4 Uteområde

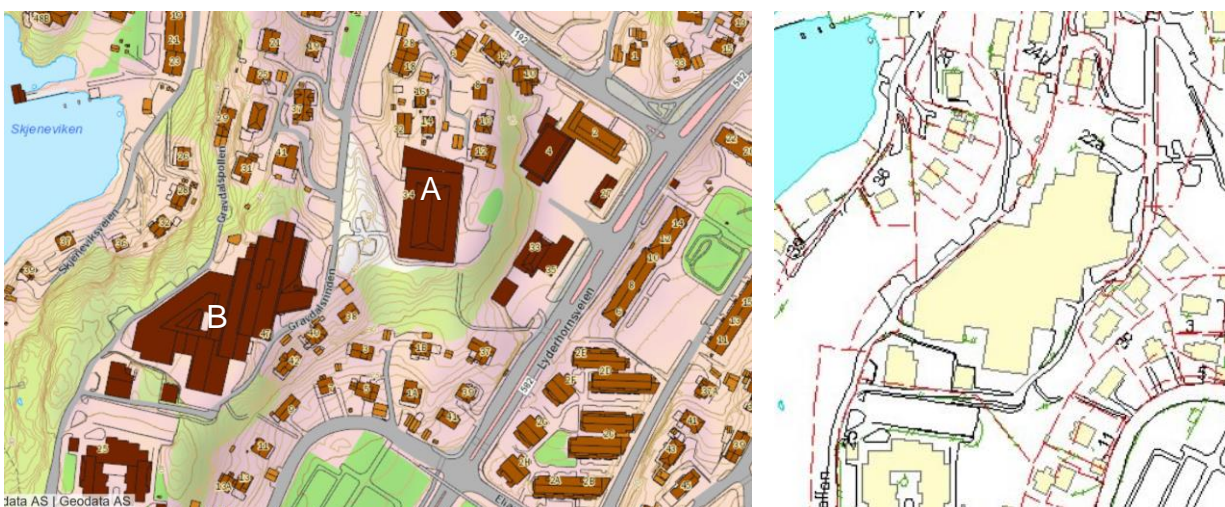
Arealene som omslutter hele skolekomplekset er inndelt av gang- og kjøreadkomster. Utearealet rundt selve skolebygget er i stor grad preget av asfalterte flater som delvis også brukes til parkering. Det er noen få soner for opphold, men disse er ikke særlig opprustet.

Figur 19: Utearealer. Flyfoto Gule sider. Foto Norconsult 2018

5.2 B-Bygget

Figur 20: Oversiktsbilde, oversiktskart og eiendomskart. Foto Geodata AS, Bergen kommune og Norconsult

5.2.1 Realia

Byggeår:	1976
Adresse:	Gravdalsveien 22 A
Gnr/Bnr:	Gnr 149 Bnr 1040
Eier og forvalter:	Hordaland fylkeskommune
Dagens bruk:	Skole
Planstatus/ID	Kommuneplanens arealdel 2018, ytre fortettingssone

5.2.2 Bygningshistorie

I henhold til Bergen byleksikon ble «Laksevåg Yrkesskole opprettet av Laksevåg kommune i 1945, like etter fredsslutningen. Laksevåg var utbombet og trengte fagfolk til gjenreisningen. De første elevene begynte 1946 i tidligere tyskerbrakker på Melkeplassen, der undervisningen startet med fem-måneders kurs for bygningstømrere, elektrikere, malere og murere». (Ref. Bergen byleksikon). Bygging av nåværende yrkesskolebygg ble godkjent av departementet i 1971 og skolen stod ferdig i 1976. Yrkesskolen ble plassert rett over veien for gymnaset. De to skolene skulle dele kantine i den nye bygningen og ha felles uteområde. Yrkesskolen er utsmykket med blant annet eldre verktøy fra bedrifter på Laksevåg samt store båtformer og eksempler på spleiseteknikk i ulike materialer. Utsmykking har kunstneren Bård Breivik stått for.

Yrkesskolebygget er tegnet av arkitekt Kjartan Seim (1921-2002). Seim er utdannet ved NTH fra 1946-1959 og i 1963 etablerte han seg med eget arkitektkontor i Bergen. Seim hadde mange prosjekter for Hordaland fylkeskommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune, og forsvaret. Som arkitekt var han opptatt av ærlighet i arkitekturen og strukturalismen, og han snakket ofte om glass, stein/betong og furu som viktige materialer i arkitekturen. Han var også opptatt av å tilpasse bygningen til topografien og stedet. De offentlige bygningene han tegnet har ofte flate tak. (Ref. Hordaland fylkeskommune, basert på informasjon fra sønn av Kjartan Seim).

Figur 21: Utsmykking Bård Breivik. Foto Norconsult 2018.

5.2.3 Bygningsbeskrivelse

B-bygget kan beskrives som et typisk skolebygg fra 1970-tallet og representerer den internasjonale modernismen (eller den åpne skolen) som blant annet kjennetegnes av «*rigide volumer med flatt tak stilt sammen i en komposisjon av monotone fasader med vindusbånd*» (sit. Kommunale skoler i Bergen. Kulturhistorisk rapport om skolebygg fra 1724 til 1979. Byantikvaren i Bergen). 1970-tallsarkitekturen har fokus på konstruksjon og eksponerte materialer. Konstruksjonen var en viktig del at det estetiske uttrykket og førende for bygningsmassens utforming. Dette kjennetegner også B-bygget. Skolebygget er plassert i et skrånende terreng og omkranses av villabebyggelse, barnehage og skolebygg. God terrengtilpasning er vektlagt og definerer byggets form og karakter.

5.2.3.1 Konstruksjon

Bygningen er oppført som en tre-etasjers betongbygning med mellometasje, underetasje og kjeller samt lot/vifterom på toppen. Byggets hovedstruktur følger landskapet og har en grunnflate tilpasset naturen.

Bygget har flatt tak med åpning til lysgård og vindu for overlys. Taket er tekket med papp som igjen er dekket med grus. På deler av taket er det nylig skiftet takpapp. I forbindelse med arbeidet har man fjernet grusen som var der opprinnelig og hevet takflaten med 30 cm isolasjon (utvendig).

Grunnmuren er utført i grovbetong med spor etter forskaling. Dette er karakteristisk for byggets uttrykk, både i eksteriør og interiør. Forholdet mellom skolebygget og landskapet er vesentlig og gjør at høyden på grunnmur varierer rundt bygget. Yttervegger er kledd med rødfargede profilerte stålplater (stående). Bygget avsluttes oppover med en kraftig gesimskasse som krager noe ut over fasaden. Gesimskassen er kledd med tilvarende stålplater som yttervegg, men liggende.

Alle bærende konstruksjoner, vegger og etasjeskiller antas å være av betong.

Dokumentasjonen er ellers basert på visuelle registreringer ved befaring, og det gjøres ikke nærmere rede for konstruksjonene.

5.2.3.2 Fasader

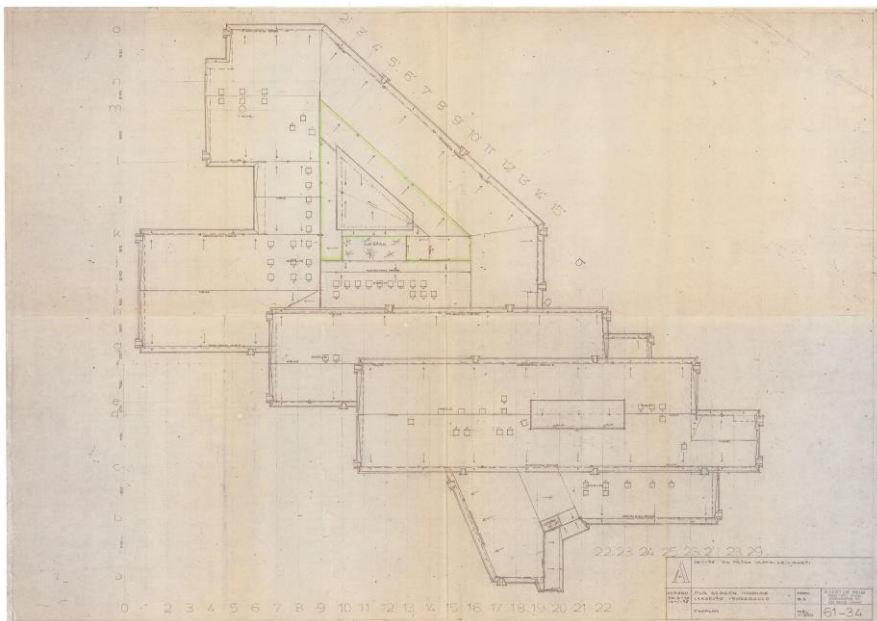
Bygget karakteriseres av en industripreget fasade med fokus på konstruksjon og eksponerte materialer, som beskrevet ovenfor. Byggets organiske form og tilpasning til terrenget skaper variasjoner i fasadeutformingen. Bygget springer fra 1 til 3 etasjer og noen steder er betongmuren fremtredende andre steder er stålplatene som dekker fasaden ført helt i bakken kun avbrutt av vindus- og døråpninger. Vinduene løper rundt hele bygget og varierer i størrelse og form alt etter rommets funksjon. Vinduene er inntrukket i veggen og hviler noen steder rett på betongmuren. Vinduene strekker seg helt opp under gesimskassen. Vindu er vertikaldelt tofagsvindu der det minste feltet kan åpnes. Andre vinduer har et horisontalt format og fungerer som lyskasser plassert oppe under gesimskassen. Dette er gjentakende rundt hele bygget og brytes kun opp av døråpninger og porter. Ut fra det vi kjenner til, er det skiftet vinduer i fasade mot sør (den delen av bygget hvor administrasjonen er) samt kantine og 2.etasje møt øst. Øvrige fasadeelement fremstår som opprinnelige.

Skolens hovedinngang ligger i byggets 1. etasje og vender mot norøst, ut mot en åpen plass. Inngangspartiet skiller seg litt ut fra de øvrige fasadene ved at et parti av betongsidevegger i vindfang krager ut og danner et leskur. Leskuret støttes av to betongsøyler i den ene enden. Himling er dekket med treullsementplater og har en lysåpning inn mot vestibylen og kanten. Den originale inngangsdøren (dobbeltdør i furu med glassfelt i trådglass) er skiftet ut med en moderne aluminiumsdør. Sekundærinngang v/kantinens varemottak er inntrukket i fasaden og kledd med stående sortbeiset trepanel. Inngangsdøren er original.

Figur 22: Fasade/konstruksjon/uttrykk. Foto Norconsult 2018.

Figur 23: Takplan. Originaltegning arkitekt Kjartan Seim 1975.

Figur 24: Bilder av taket som viser blant annet åpning til lysgård og overlys samt det karakteristiske taklandskapet med grusdekke. Foto Norconsult 2018.

Figur 25: Bilder som viser fasader og gesims med de karakteristiske profilerte fasadeplatene i metall. Foto Norconsult 2018.

Figur 26: Fasade mot nordøst. Viser inngangsparti, vindusrekke samt takstikk/baldakin langs fasade mot den åpne plassen foran inngangen. Foto Norconsult 2018.

Figur 27: Bilder som viser hvordan fasadenes oppbygging endres i forhold til terreng. Sett fra øst, sør og sørvest. Foto Norconsult 2018.

*Figur 28: Bilder som viser hvordan fasadenes oppbygging endrer seg i forhold til terrenget. Sett fra øst, sør og sørvest.
Foto Norconsult 2018.*

5.2.3.3 Interiør/planløsning

Hovedgrep i planløsning: Skolen har en kombinasjon av åpent landskap, tradisjonelle klasserom og spesialrom. Underetasjen rommer i hovedsak produksjonslokaler, verksted med tilhørende garderober, klasserom, grupperom samt korridor med lysgård, mellomrepos/rampe til verksted og spiraltrapp til kjeller. Verkstedhallene flukter med terrenget og har store porter ut mot en åpen plass i sør. Korridoren med mellomrepos/rampe og lysgård hadde opprinnelig en mer åpen karakter og fungerte som et vrimeleareal, men er i dag bygget igjen for å få plass til arbeidsrom for lærere og møterom.

1.etasje rommer inngangsparti med vestibyle, administrasjon, kantine, spesialrom, bibliotek samt korridor med trapperom ned til underetasje og opp til 2.etasje. Administrasjonen er plassert til høyre for inngangen, kantine ligger til venstre. De ulike undervisningsrommene har adkomst fra korridor.

I byggets 2.etasje finner vi verksted, klasserom, kjøkken og arbeidsværelse for lærere. Disse ligger på begge sider av en korridor. Tilknyttet plan 2 finner vi også dagens personalrom, men som opprinnelig var leilighet for vaktmester. Leiligheten var på to plan med tilhørende garasje.

I forbindelse med funksjonsendringer rundt år 2009 ble det gjort noen endringer i den opprinnelige planløsning, men skolebygningen har like fullt beholdt mye av sin opprinnelige hovedstruktur. Endringene er primært knyttet til ombygging av underetasjen, fjerning av vindfang ved hovedinngang i 1.etasje og ny bruk av vaktmesterbolig. Hovedstruktur med blant annet trapperom og korridorer er bevart.

Det mest særpregede ved interiøret er farge - materialbruken med industripregede, røffe overflater, som også harmonerer med farger og materialer i fasadene. Fargebruken i interiøret består av gråtoner i eksponert betong og treullsementplater i tak i kombinasjon med treverk. I noen rom er den eksponerte betongen hvitmalt, dette er antagelig gjort i senere tid. Noe listverk og andre interiørdetaljer som veggmonterte benker og taklamper er i en rustred/bonerød fargetone som også går igjen i fasadene.

Veggene i vestibylen og deler av korridor i 1.etasje samt trapperom er utført i meislet betong. Vestibylen har rektangulære brunrøde klingfliser på gulv. Himling er kledd med treullsementplater. Originale taklamper samt veggdekor/kunst utført av Bård Breivik. Inngangspartiet hadde opprinnelig et vindfang. I dag er vindfanget fjernet, men det originale skifergulvet eksisterer. Veggene i vindfanget er utført i betong med spor etter forskaling, som et dekorativt element. En glassvegg skiller vestibyle fra kantine. Denne er original med tofags trådglass med trekarm. De originale dørene fra vestibyle til trappeløp og korridor er byttet ut med moderne aluminiumsdører. Trappeløp fra vestibyle og ned til underetasje samt opp til 2.etasje har trinn i svart terrasso med innstøpt messingringer som boltefeste og som er fylt med rød terrasso. Kraftig håndlist i laminert furu og originale taklamper. Øvrig interiør i samtlige etasjer er en kombinasjon av vegger i ubehandlet eller malt betong med forskalingsmønster og ubehandlet lecavegger med laminerte furudører inn til klasserom og arbeidsrom. Mange av de originale dørene er beholdt. Noen av klasserommene har overlys i vegg ut mot korridor samt gjennomgående glassmonter, opprinnelig ment for utstilling av elevarbeid. Tak som ikke har himling av treullsplater har profilert stålplattetak hvor luftekanaler og annen teknisk infrastruktur er en synlig del av interiøret. Brunrøde klinkflisene i korridorer og mellomrampe. Øvrige gulvflater er enten linoleum, lakket furu- eller betonggulv.

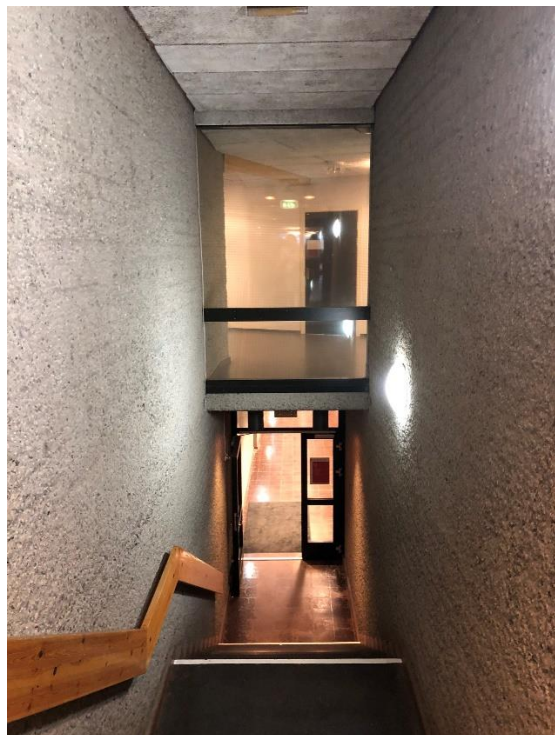
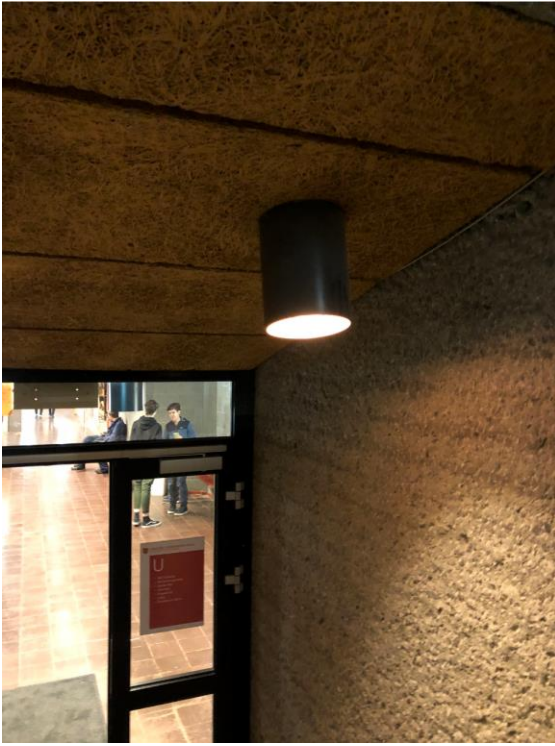
Figur 29: Fra Vestibyle med kantine og detalj fra tak med originale takplater og lamper. Foto Norconsult 2018.

Figur 30: Korridor 1.etajse med originale trebenker samt original dør i enden av korridoren. Bilde av detalj meislet betongvegg. Foto Norconsult 2018.

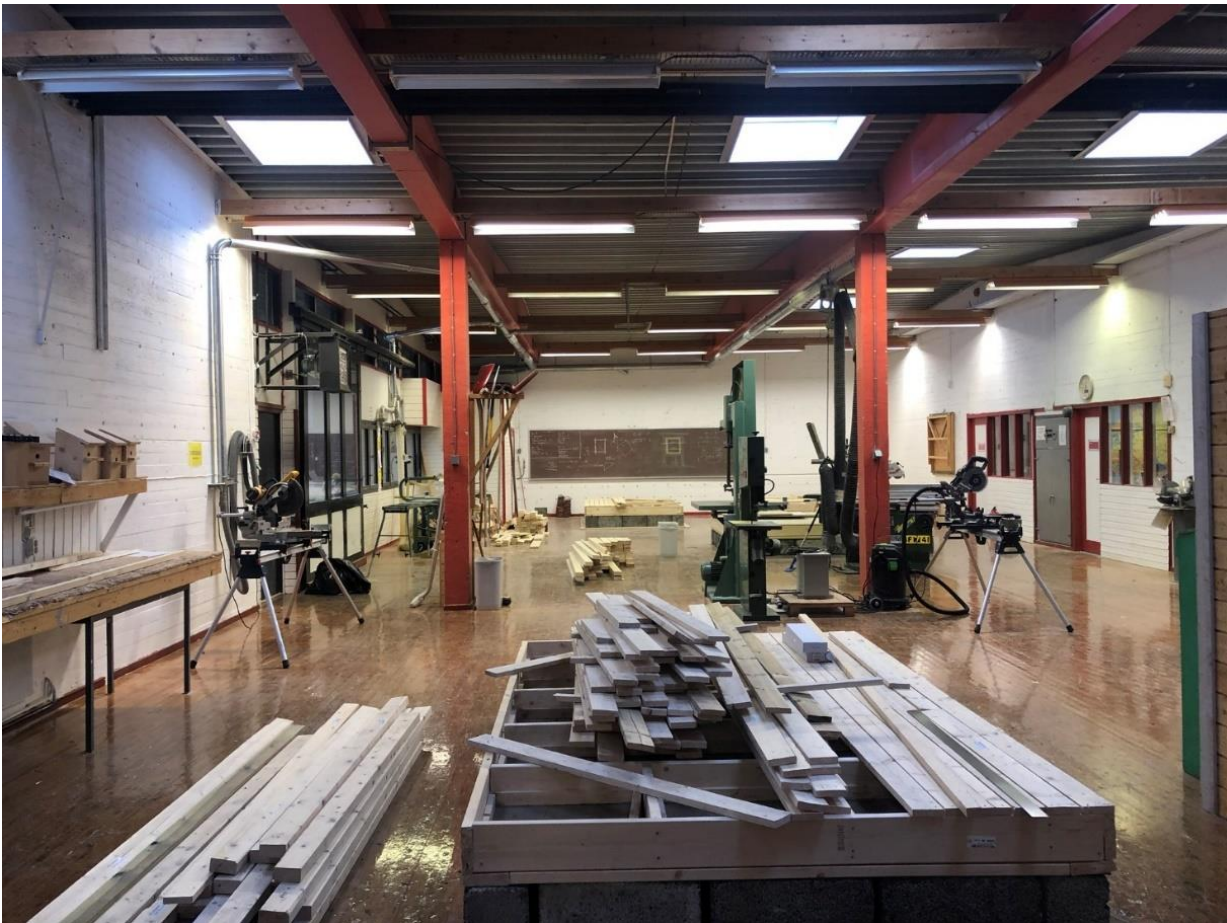

Figur 31: Trapperom fra Vestibyle til underetasje. Viser originale taklamper og detaljer i materialbruk. Foto Norconsult 2018.

Figur 32: Originale innvendige dører. Foto Norconsult 2018.

Figur 33: Interiør fra ulike klasserom samt verkstedhall i underetasjen. Foto Norconsult 2018.

Figur 34: Verksted med overlys, malte betongvegger og profilerte stålplater i tak (Q-dekk). Foto Norconsult 2018.

Figur 35: Interiør pauserom for ansatte. Tidligere leilighet for vaktmester. Utsikt mot nord. Foto Norconsult 2018.

Figur 36: Detaljer fra korridor med mellomrepos/rampe og spiraltrapp til kjeller. Rommet var opprinnelig av en mer åpen karakter. Foto Norconsult 2018.

Figur 37: Lysgård i underetasjen. Foto Norconsult 2018.

Figur 38: Leskur ved hovedinngang 1. etasje.

5.2.3.4 Uteområde

Eksisterende uteområde har ingen særlige kvaliteter. Består hovedsakelig av asfalterte overflater, med noe naturtomt, men som er lite opparbeidet eller tilrettelagt for opphold. Gangveier binder skolene sammen.

Figur 39: Uteareal B-bygget. Foto Gule sider og Norconsult.

6 Verneverdier og anbefalinger

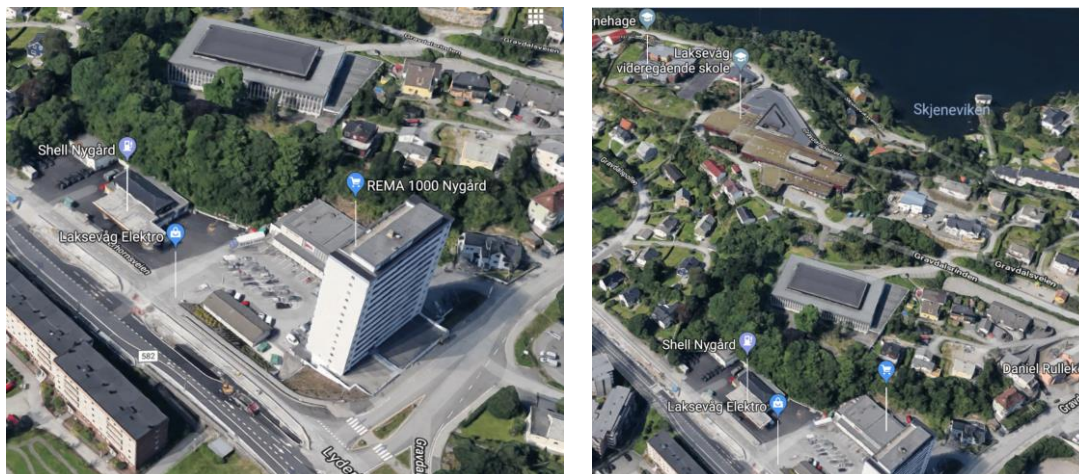
6.1 Objektene forhold til omgivelsene:

Bygg A

I henhold til «Kulturminnegrunnlag Strategisk planprogram for Laksevåg» ble det i tråd med sen-modernistiske byplanidealer utbygd et område her på 1960-tallet: «Laksevågs første høyhus på 15 etasjer, sammen med flere lavblokker ble reist her. Bygningsmiljøer skulle ha en senterfunksjon og det ble opprettet butikker, post, bank, parkeringsplasser og bensinstasjon». Ut fra disse idealer er det neppe tilfeldig at gymnasbygget ble plassert like ovenfor senterområdet og ut fra det kan sies å inngå i «et helhetlig bygningsmiljø som i dag fremstår som tidstypisk og et uttrykk for datidens rådende bolig- og planidealer» (sit. Kulturminnegrunnlag Strategisk planprogram for Laksevåg).

Bygg B

B-bygget ligger mer tilbaketrukket fra selve senterområdet og inngår ikke i samme helhetlige bygningsmiljø, og henvender seg mer mot omkringliggende boligområde.

Figur 40: Flyfoto - Gulesider.

6.2 Vurdering/vekting av verneverdi:

I henhold til rapport om «Kommunale skoler i Bergen» var det i etterkrigstiden en stor utbygging og satsing på utdanning. Det ble i tiden fra 1950-1970-tallet oppført mange skoler, som resulterte i en «interessant gruppe skolebygninger». Laksevåg gymnas og Laksevåg yrkesskole ble oppført med ca. 10 års mellomrom. Selv om skolene ble tiltenkt å ha felles funksjoner, som blant annet kantine og utearealer er det ikke så mye annet som binder de sammen. Dette betyr at det kanskje ikke er byggene i forhold til hverandre som har størst kulturhistorisk verdi. Byggene fremstår som selvstendige objekt samtidig som de gir hverandre verdi i det at de speiler ulike skolehistoriske og arkitektoniske idealer.

Verdien av kulturminner knyttes tradisjonelt sett til noen hovedforhold; kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi. Forsterkende faktorer som alder, sjeldenhet og autenticitet spiller også inn. Byggenes

kulturhistoriske verdi er forsøkt oppsummert i avsnittene under. Byggene har en del overflateslitasje, noen spor etter vannlekkasje samt asbest i byggematerialene. Dette har ikke påvirket vurderingen av den kulturhistoriske verdien.

6.2.1 A-bygget:

Vurdering: Bygget vurderes til å ha stor kulturhistorisk verdi på grunn av sine tidstypiske fasader, og godt stedstilpasset arkitektur. Bygget har bevart mange originale bygningsdetaljer både i eksteriør og interiør. Mye av den opprinnelige rominndelingen er intakt og særlig aulaen innehar gode estetiske og romlige kvaliteter og har arkitektonisk egenverdi. Interiøret ellers har høy grad av materialautentisitet i originale gulvflater, listverk, rekkverk, dører, lamper m.m. Utearealet har liten verdi fordi det i dag fremstår som et nedprioritert areal uten særlige kvaliteter.

Ut fra en helhetlig vurdering fremstår skoleanlegget som autentisk og har tidstypiske detaljer både arkitektonisk, teknisk og materialmessig. Det er en god representant for skolearkitektur i Bergen fra 1960-tallet og har en historiefortellende verdi.

Anbefalinger: Skolebygget bærer preg av slitasje både ut- og innvendig og det vil være behov for oppgradering og vedlikehold. Byggets hovedform og fasadeuttrykk bør bevares. Opprinnelige vinduer og brystningsfelt under og over vinduene er viktig å bevare. Originale bygningsdeler bør bevares og bare skiftes dersom de er ødelagt, og da fortrinnsvis med materiale og utførelse tilsvarende originalen.

Av interiør er særlig aulaen med dobbelt trappeløp, galleri/balkong og scene viktige elementer å ivareta, i opprinnelig form og med originale materialer og detaljer, som for eksempel gulvflater, teglsteinsvegger, trappeløp med glassvegger, gelender og rekkverk, lamper. Listen er ikke uttømmende.

6.2.2 B-Bygget:

Vurdering: Bygget vurderes til å ha middels stor kulturhistorisk verdi på grunn av sin typiske fasadekarakter og bevarte hovedutforming, samt god terrengtilpasset arkitektur. Konstruksjonen og materialbruken er en viktig del av det estetiske uttrykket i skolebygget. Skolen er et godt eksempel på hvordan et anlegg kan integreres i omgivelsene. Bygget er oppført i 1976 og til tross for innvendige ombygginger i 2009 har det beholdt mye av sitt opprinnelige preg og fremstår som autentisk. Originale bygningsdetaljer er godt bevart både i interiør og eksteriør, som eksempel gulvflater, vegger, tak, dører, benker, lamper, utsmykninger m.m. Skolen fremstår som en god representant for 1970-tallsarkitekturen som har fokus på konstruksjon og eksponerte materialer. Dette bygget har en organisk planløsning med mange korridorer og mellomnivå noe som gjør at planløsningen og romkvalitetene ikke nødvendigvis oppleves som gode. Utearealene har liten verdi fordi disse ikke ser ut til å ha blitt lagt vekt på da skolen ble oppført. De består i vesentlig grad av asfalterte flater rundt bygningsvolumene, svært få opparbeidete oppholdssoner.

Anbefalinger: Skolebygget bærer preg av slitasje både ut- og innvendig og det vil være behov for oppgradering og vedlikehold. Det er først og fremst bygningens materialbruk og dens plassering i terrenget som gir den karakter og egenverdi.

7 Kilder

Kulturminnegrunnlag – Strategisk planprogram for Laksevåg. Byantikvaren, Bergen kommune 2017.

Kommunale skoler i Bergen. Kunsthistorisk rapport om skolebygg fra 1724 til 1979 (Byantikvaren i Bergen, Bergen kommune, byrådsavdeling for byutvikling, klima og miljø. 2013)

<https://byantikvaren.no/2017/09/22/modernismens-kulturminner-philips-bygget/>

http://www1.uis.no/fag/Learningspace_kurs/guide/Tidslinjer/Arkitekturhistorie/tekstsider/1900tallet/n_modernismen.htm

<https://www.hordaland.no/nb-NO/skole/laksevagvgs/praktisk-informasjon/om-skolen/skolens-historie/>

<http://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/1427171>

Bergen byleksikon (Gunnar Hagen Hartvedt, Norvall Skreien. Kunnskapsforlaget 2009)

Statsbygg: Forvaltningsplan øst

Statsbygg: Forvaltningsplan vest